

Nr 20.

Ankom till riksdagens kansli den 11 mars 1929 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om retroaktiv tillämpning av gällande arrendelagar.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 200, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Herou m. fl.* hemställt, att riksdagen ville besluta, att nu gällande arrendelagar måtte tillämpas retroaktivt för arrendeavtal, ingångna före och gällande den 1 januari 1928.

I fråga om motiveringen till denna hemställan hava motionärerna hänvisat till motionen nr 198 i andra kammaren.

Historik. *Jordkommis-* *sionen.*

Under framhållande av att det givetvis vore av största vikt, att även den nuvarande generationen arrendatorer i största utsträckning komme i åtnjutande av det skydd och de förmåner, lagstiftningen avsåge att giva, har *jordkommis-*
sionen föreslagit, att arrendator, som enligt avtal, ingånget före lagens ikraftträdande, vid arrendetidens utgång brukat fastigheten i minst 15 år — därvid medräknad den tid, hans eller hans hustrus föräldrar eller adoptivföräldrar innehaft fastigheten — skulle äga rätt till option, ävensom att, därest avtal, som blivit upprättat innan lagen trädde i kraft, avsåge arrende för arrendatorns livstid eller på viss tid, bestämmelserna om rätt att verkställa nyodling och erhålla ersättning för dylik ävensom för andra jordförbättringar skulle äga tillämpning för den del av arrendetiden, som vid lagens ikraftträdande återstode.

Reservationer hava anförts av

1) herr Lindhagen, som ansett, att den nya lagen borde till alla delar vara tillämplig å äldre arrenden med viss möjlighet till jämkning av arrendevillkoren (del VI s. 191);

2) herrar Ehrenborg och Jansson, vilka i den sociala arrendelagen föreslagit viss optionsrätt vid äldre avtal men i övrigt framhållit, att de föreslagna bestämmelserna av naturliga skäl ej borde erhålla retroaktiv verkan; samt

3) herrar Olsson och Wohlin.

Jordsak- *kunniga.*

I sitt den 20 juni 1926 avlämnade betänkande angående ändringar i arrendelagen anförde jordsakkunniga, att de ansågo anledning icke föreligga, att i de avseenden, jordkommissionen förordat, frångå den för lagstiftning inom

förmögenhetsrättens område allmängiltiga grundsatsen, att nya lagbestämmelser icke i regel böra erhålla tillbakaverkande kraft.

I det till lagrådet remitterade förslaget, som sedermera efter överarbetning förelades 1927 års riksdag, hade övergångsbestämmelserna utformats i överensstämmelse med jordsakkunnigas förslag. Lagrådet anförde:

Riksdagen
1927.

Erfarenheterna från den norrländska arrendelagens tillkomst låta förmoda, att därest nya lagen ej blir gällande beträffande avtal, som upprättats före dess ikraftträdande, en del jordägare skola ombesörja, att äldre avtal dessförinnan ersättas av nya i syfte att undanskjuta lagens tillämplighet. Det är icke tilltalande att lämna möjlighet därtill öppen. Och det lär icke innebära något vådligt avsteg från vedertagna regler angående nya privaträttsliga stadgandens tillämplighet, om nya lagen får gälla avtal, tillkomna visserligen före dess ikraftträdande men efter en viss dag, infallande någon kort tid efter förslagets framläggande för riksdagen. Det hemställs, att ett övergångsstadgande av nu angivna innehåll meddelas.

I anledning av denna hemställan anförde departementschefen i statsrådet den 24 februari 1927:

Enligt min uppfattning kan det icke undgå att väcka starka betänkligheter, om lagstiftningen i avseende å förhållanden, som äro av avtals natur, skulle på detta sätt givas tillbakaverkande kraft. I ett särskilt avseende skulle, vad den nu förevarande lagen angår, en bestämmelse av antydd innebörd kunna medföra en måhända icke åsyftad verkan. Enligt 52 § i det remitterade förslaget (53 §) förutsattes för möjligheten att erhålla dispens från vissa av de föreslagna stadgandena, att arrendeavtalet innehåller förbehåll, att dispens må sökas. Det torde vara att sträcka kravet på allmän kännedom om den ifrågasatta lagstiftningens närmare innehåll allt för långt, då man förutsätter, att förbehåll av nu angivet slag skulle upptagas i avtal, som träffas innan den nya lagstiftningen ännu blivit antagen och avsevärt före den tidpunkt, då lag i ämnet kan komma att utfärdas. Om behov anses föreligga att söka motverka vissa jordägars avsikter att fördröja lagens verkningar, erbjuder sig enligt min uppfattning ej annan lämplig utväg än att förkorta den tid, som måste förflyta till ikraftträdandet. För min del har jag intet att erinra mot att tidpunkterna härför bestämmas till den 1 augusti 1927.

Med anledning av den till riksdagen avlåtna propositionen, nr 182, väcktes inom första kammaren en motion, nr 314, av herrar Lindhagen och Luterkort, i vilken motion hemställdes, att riksdagen ville besluta sådan ändring i övergångsbestämmelserna,

1) att, såsom jordkommissionen föreslog, lagstiftningen erhåller retroaktiv verkan i överensstämmelse med en så lydande formulering.

»I fråga om nyttjanderätt, som upplåtits före den 1 augusti 1927, skola med undantag härneda sägs gälla de grunder, vilka beträffande arrende i allmänhet finnas stadgade i lagen om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om nyttjanderätt till fast egendom.

Har arrendatorn enligt avtal, ingånget före denna lags trädande i kraft, vid arrendetidens utgång brukat fastigheten i minst femton år, äge han rätt att, på sätt och under villkor som om utövande av optionsrätt stadgas, få arrendet förnyat i enlighet med denna lag; och vare arrendatorn berättigad att härvid tillgodoräkna sig den tid, hans eller hans hustrus föräldrar eller adoptivföräldrar innehaft fastigheten.

Avser avtal, som blivit upprättat innan denna lag trätt i kraft, arrende för arrendatorns livstid eller på viss vid, vare för den återstående arrendetiden å upplåtelse tillämpligt vad om arrendators rätt att verkställa nyodling och jordförbättring samt om ersättning därför stadgas.»

2) att, såsom lagrådet bestämt förordat, den nya lagen får gälla avtal, tillkomna visserligen före dess ikraftträdande men efter en viss dag, infallande någon kort tid efter förslaget framläggande för riksdagen; och får härtill nu ifrågasättas den 1 april 1927.

Vidare väcktes i andra kammaren av herr Herou m. fl. en motion, nr 425, vari hemställdes om bifall till jordkommissionens förslag till övergångsbestämmelser.

Sammansatta andra lag- och jordbruksutskottet yttrade i sitt i ärendet avgivna utlåtande, nr 1, följande:

Utskottet delar de betänkligheter, som uttalats av departementschefen, mot att på angivet sätt giva den föreslagna lagstiftningen återverkande kraft. Utskottet hemställer förty om avslag å de yrkanden, som i motionerna framställts i sådant hänseende.

Utskottet hemställde därför om bifall till övergångsbestämmelserna på sätt de i propositionen föreslagits.

I reservation till utskottets betänkande hemställde herrar Lindhagen och Hage, att riksdagen ville,

1) i anslutning till lagrådets hemställan besluta det tillägg till övergångsbestämmelserna, att lagen skall gälla även arrendeavtal, ingångna efter den 31 mars 1927,

2) besluta följande tillägg till de båda lagarnas övergångsbestämmelser:

»I fråga om nyttjanderätt, som upplåtits före den 1 april 1927, skola med undantag härnedan sägs gälla de grunder, vilka beträffande arrende i allmänhet finnas stadgade i lagen om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om nyttjanderätt till fast egendom.

Har arrendatorn enligt avtal, ingånget före nämnda dag, vid arrendetidens utgång brukat fastigheten i minst femton år, äge han rätt att, på sätt och under villkor som om utövande av optionsrätt stadgas, få arrendet förnyat i enlighet med denna lag; och vare arrendatorn berättigad att härvid tillgodoräkna sig den tid, hans eller hans hustrus föräldrar eller adoptivföräldrar innehaft fastigheten.

Avser avtal, som blivit upprättat innan förenämnda dag, arrende för arrendatorns livstid eller på viss tid, vare för den återstående arrendetiden å upplåtelsen tillämpligt vad om arrendators rätt att verkställa nyodling och jordförbättring samt om ersättning därför stadgas.»

eller, om detta ej bifalles, överväga och till nästa riksdag avlåta förslag om lagens retroaktiva tillämpning på äldre arrendeupplåtelse i det syfte jordkommissionen föreslagit.

Utskottet. De skäl, som föranledde sammansatta andra lag- och jordbruksutskottet vid 1927 års riksdag att avstyrka det motionsvis framställda förslaget att giva de sociala arrendelagarna retroaktiv tillämpning, kvarstå alltjämt med oförminskad styrka. Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 8 mars 1929.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Westman*, *Almkvist**, *Frändén*, *Thorberg**, *Lindhagen*, *Granström*, *Tamm* och *Norman**;

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Skövde*, *Magnusson* i Kalmar, *Ödström**, *Johansson* i Sollefteå, *Andersson* i Rasjön, *Gardell* i Gans, *Pettersson* i Hällbacken och *Sandström*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herr *Lindhagen*, vilken yrkat, att riksdagen med anledning av motionen ville hos Kungl. Maj:t begära övervägande av bestämmelser om retroaktiv verkan av de sociala, år 1927 antagna arrendelagsbestämmelserna samt för riksdagen framlägga det förslag vartill övervägandet föranleder.

Till stöd för detta yrkande har av herr *Lindhagen* anförts:

»De av utskottet i allmänna ordalag framhållna betänkligheterna mot retroaktiv verkan av sociala arrendelagsbestämmelser hava tidigare i ett bemärkt fall icke delats av statsmakterna. Fyra eller fem gånger har nämligen dels genom motioner och dels genom regeringsproposition framlagts förslag om gällande sociala arrendeavtals tvångsförlängning under viss tid. Detta var en synnerligen ingripande retroaktiv lagstiftning. Den samlade till sist majoritet i andra kammaren och stora minoriteter i den första, där det en gång hängde på ett hår. Inom norrlandskommittén liksom ock av jordkommissionen och lagrådet ha retroaktiva bestämmelser i det av motionärerna angivna syftet förordats. Det är också av vikt att icke en tillämnad social arrendelagstiftning i flera eller färre fall blir utan verkan, därför att jordägarna skynda sig att påtvinga arrendatorer kontrakt enligt den gamla lagen, innan den nya hunnit träda i kraft. Varnande erfarenheter därom erhöles i sammanhang med antagandet av den norrländska arrendelagen.

I frågans nuvarande läge lär det vara fåfängt att söka utarbeta förslag till lagändring att omedelbart antagas av riksdagen. En opinionsyttring i form av skrivelse till regeringen är dock alltid av förhållandena påkallad»;

2) av herrar *Johansson* i Sollefteå och *Pettersson* i Hällbacken.